

KASTAMONU GELENEKSEL KADIN GIYSİLERİ

E.Elhan ÖZUS, Filiz ERDEN, Melek TUFAN

Selçuk Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Konya, 42000, TÜRKİYE

Email: elhanak@hotmail.com, ferden@selcuk.edu.tr, mlktufan@gmail.com

Özet

Kıyafet bir topluluğun, bir dönemin, bir mesleğin kendine özgü giyinme biçimidir. Kıyafette modadan ziyade bir sosyal statü ve farklılık esası vardır. Bu bağlamda toplum kendi, örf, adet, gelenek, görenek ve sosyal yapısı doğrultusunda bir giyim tarzı oluşturmuştur. Topluları birbirinden ayıran kültürel farklılıklarını ve sosyal sınıflarını belirten özelliklerden biriside giyim tarzıdır. Bilindiği üzere Türk toplumunun özelliklerini, yaşayışını yansıtan geleneksel Türk giysileri geçmişten günümüze gelen en güzel miraslarımızdandır. Bu miraslar arasında kadın giysilerinden günümüze oldukça çeşitli örnekler gelmiştir. Bu örnekler incelendiğinde geçmişin zevkini sanat anlayışını, yaşam tarzını görmek mümkündür. Bu giysiler ayrıca, Türk insanın zevkini, inceliğini, ortaya koyan bir belge niteliğindedir Bu çalışmada Anadolu geleneksel kültürümüz de önemli bir yeri olan Kastamonu ili geleneksel kadın giysileri araştırılmıştır. Araştırmanın yöntemi, öncelikle yazılı kaynakların incelenmesi olarak belirlenmiştir. Alan da yapılan araştırma sonucunda gözlem, inceleme ve bulguların metne aktarılması olarak tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kastamonu, Geleneksel, Sanat, Kültür

KASTAMONU TRADITIONAL WOMEN CLOTHES

Abstract

Clothing is a unique dressing style of a community, a period or a profession. In clothing there is social status and difference principle rather than fashion. In this context, the society created a clothing style in line with its own customs, traditions and social structure. One of the features separating societies from each other and indicating their cultural and social classes is the clothing style. As it is known, traditional Turkish clothes reflecting the characteristics of Turkish society is our most beautiful heritage from past to present. From this heritage there are several examples of women's clothes carried to present. When these examples are examined, it is possible to see the taste, the way of understanding art, joy and the lifestyle of the history. These garments are also the documents outlining the taste and grace of Turkish people. In the present study, traditional Kastamonu women's clothing, that has an important place in traditional cultural clothes of Anatolia, is investigated. The method of the present research is primarily defined as the examination of the written sources. The study is completed with the observations and examinations made in Kastamonu. According to the findings of the study, traditional Kastamonu women's clothing are examined and adapted to today's clothing.

Keywords: Kastamonu, Traditional, Art, Culture

Giriş

Giyim; İnsanların yeryüzünde var olduklarından beri doğa koşullarından korunma, etik anlayış ve süslenme isteği gibi nedenlerden dolayı örtünme ihtiyacı ile ortaya çıkmıştır. Tarih boyunca giyim insanların bağlı oldukları uluslara, topluluklara, kişilerin ekonomik düzeyine, sosyal mesleki statüsüne, yaş cinsiyetine bir ölçüde de özel zevkine göre değişen koşullar ve gelişmeler doğrultusunda şekillenmiş ve farklılaşmıştır.(Erdem;2003:564)

Zengin bir birikime sahip olan Anadolu kadın giysileri her zaman estetik görümlü, emek, sabır ve ustalık gerektiren farklı giysilerden olmuştur. Bölgeden bölgeye değiştiği görülen bu giysileri, Kuzeydoğu, Güneydoğu, Orta Anadolu, Batı Anadolu ve Trakya Bölgesi giyimleri olarak gruplandırmak mümkündür. Bununla birlikte tüm bölgelerde giyilen ortak giysi türleri de vardır. Bu giysiler entariler, şalvarlar, işlikler ve kuşaklar olarak sınıflandırılabilir. Ancak bunların giyiniş biçimleri ve diğer ayrıntılarında yine de bölgesel ayrıcalıklar görülmektedir (Özus ve ark, 2014:652).

Zengin ve geniş bir giysi kültürü yelpazesine sahip olan Kastamonu yöresi geleneksel kadın giyimlerinin, Anadolu geleneksel kadın giyimleri arasında önemli bir bölümü oluşturduğunu görmekteyiz. Kastamonu yöresi ulusal kültür zenginliğimizin önemli bir bölümü olan geleneksel kıyafetlerin halen kullanıldığı nedir bölgelerimizden biridir (Kuru,2003:557. Kastamonu kadınları da diğer Anadolu kadınları gibi geçmişten günümüze düğün, nişan, sünnet, doğum gibi özel günlerdeki giysilerine günlük giysilerinden çok daha fazla özen göstermiş ve bunları farklı isimlerle kullanmışlardır.

Kastamonu merkez ve ilçelerine baktığımız zaman değişik renk- desenler ve formlarda farklı giysiler karşımıza çıkmaktadır. Günlük kıyafetler özel gün kıyafetlerinin farklılığı daha çok dikkat çekmektedir. Yörenin geleneksel giyim açısından en zengin ilçelerinden biri Tosya ilçesidir.

Yörede kullanılan kadın kıyafetleri; üç etek sevai, çuha, canfes, bağdat, çarşafi, bindallı, meydana, kadife elbise gibi çeşitlilik gösteren zenginliklerdir. Kıyafetlerin yakaları, omuzları, göğüsleri ve etekleri gümüş veya altın simle süslenmiştir. Kıyafeti tamamlayan fes beyaz boncuklar, inciler, pullar veya gümüş ile altın dizilip süslenerek kullanılmıştır. Fesin arkasından da yapma saç örgüleri sarkıtılmıştır. Kıyafetlerde takı olarak kullanılan “kıstı”lar özel günler dışında da kullanılmaktadır. Kıyafeti tamamlayan sallama kemer adı verilen tokalar kullanılmıştır bunun yanında aksesuar ve takılarda da çeşitlilik görülmektedir (Kuru,2003:559).

Kadın giyimleri İç giyim ve dış giyim olarak gruplara ayrabiliriz. İç Giyim Olarak göynek, iç yeleği, küstü, don, şalvarlar, fanila ve dekolte etek giyilmektedir. Yörede ismini bilmediğimiz küstü içine pamuk yerleştirilen astarlı bir iç hırkası olarak giyilmekte yörede içlik yada gast olarak da adlandırılmaktadır (Kişioğlu ve ark. 2003:435).

Dış giyim olarak; enteriler enteriler de kendi içerisinde üç etek enteriler, fistan, çantal, peşli, gizlence enterileri, gibi yapıldıkları kumaş ve değişik formlara göre farklı isimler alırlar. Entarilerin üzerine kuşaklar, kemerler, bel bağları, yelekler saltalar, ceketler, takkeler, fesler kasnaklar, çöküler, başörtüleri, şapkalar, ayaklarına da çorap pabuç terlik ve ayakkabı giymişlerdir (Kayıkcı,2003:371).

Milli kültürümüzün ve milli kimliğimizin bir parçası olan geleneksel giysilerin yaşatılması şüphesiz çok önemlidir. Bu nedenle de bu araştırma da Kastamonu ilinin geleneksel kadın giysileri ele alınarak kültürel mirasın devamlılığının sağlanması amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu araştırma kapsamının da Kastamonu il sınırları içerisinde saha araştırması yapılmıştır. Saha çalışması aşamasında ulaşılan Kastamonu yöresi kadın kıyafetleri; Kastamonu Belediyesi, Tosya ilçesi ve Küçüksekiler Köyü ziyaret edilerek, elde edilmiştir. Tosya ilçesi Küçüksekiler köyündeki evlere gidilerek sandıklardan elde edilen tam takım bir gelin kıyafeti(enteri, göynek, üç etek, delme, çarpana, Tosya kuşağı, salta, taç, çeki, Tenge, perşan, yemeni, al yeşil ve çar) incelenmiş, gözlem fişleri ve kaynak kişi künyeleri oluşturulmuştur. Daha sonra bu bilgi ve belgeler araştırmacılar tarafından değerlendirilerek yöreyi tümüyle temsil eden geleneksel gelin giysisi belirlenmiştir. Belirlenen giysiler ve özellikleri ise yazılı kaynaklarla ve görsellerle desteklenerek, gelin kıyafeti ayrıntılı olarak ele alınıp incelenmiştir.

TOSYA KÜÇÜKSEKİLER KÖYÜ YÖRESEL GELİNLİĞİN ÖZELLİKLERİ

1. Gelinlik Parçaları

Gelinlik on beş parçadan oluşmaktadır. On iki parçası sürekli olarak gelinin üzerindedir. Diğer üç parça ise yerine ve zamanına göre giyilir. Bunlardan ilki duvaktır, sadece gelin evden çıkarken takılır. İkincisi ise çardır, buda sadece gelin duvak günü evinden salona gidip gelirken en üste giydiği giysidir. Son olarak ta perşan sadece evli bayanların taktığı yeni gelinin de ilk olarak duvak günü taktığı baş süslemesidir.

Paça (Şalvar)

İlk giyilen parçadır. Boyu genellikle diz ile bilek arasında olup; kalın ve pamuklu kumaştan dikilir. Kalın kumaştan dikilmesinin sebebi üzerine giyilecek kıyafetleri sertliği ile desteklemesidir. Günlük giyilen paçalardan daha geniş olması da bu özelliğindedir. Ağı çok düşük değildir, iki kare kumaşın birbirine dikilmesiyle ve araya farklı bir parçadan ağ dikilmesi suretiyle yapılmaktadır.

Al Göynek (Gömlek)

Kırmızı ince bir kumaştan yapılır. Omuz dikişi bulunmamakla beraber yaka açıklığı göbeğe kadar oyularak yapılmaktadır. Boyu genellikle bileklere kadar olup, yanlarda geniş peşlerle göyneğin etek ucu genişletilmiş ve bu peşler üzerine makine dikişi ile renkli süslemeler yapılmıştır. En alta giyilen parça olmasına rağmen üzerine gelen kıyafetler süslemesini kapatmamakta hatta daha belirgin hale getirmektedir.

Delme (Yelek)

Yeleğin yöredeki adıdır. Al göyneğin üzerine giyilerek göyneğin yaka açıklığını kapatmaktadır. Genellikle yuvarlak yakalıdır ve çit çit ile kapama sağlanmıştır. Giyildiğinde yaka kısmı görüleceği için ön kısımda renkli saten ya da şifon kumaş kullanılmış, arkada ise basma kumaş kullanılmıştır. Ön bedende pililer ve makine dikişi ile renkli süslemeler yapılmıştır. Boyu bele kadardır ve dar kesimli olup kol evi kare şeklindedir.

Üç Etek

Delmeden sonra giyilir. Genellikle kutnu kumaşından yapılır. Renkleri çok canlı ve parlaktır. Boyu al göynekle aynıdır. Omuz dikişi olmamakla birlikte ön kısım tamamen açık, arka kısım ise bütündür. Yan dikişlere ve ön ortasına çeşitli genişliklerde peşler yerleştirilerek etek genişletilmiştir. Yanlarda bele kadar yırtmaç bulunmaktadır. Böylece etek kısmı üç parçadan meydana gelmiştir, bu sebeple üç etek ismini almıştır. Ve yakalı olup yakada kenarlarında ve

kol uçlarında kordon ve şerit tutturma ile süslenmiştir. Kol uçları yırtmaçlı ve kılçık motifli kesimlidir.

Tosya Kuşağı

Üç eteğin üzerine bele sarılarak giyilen kare formlu bir kuşaktır. Keçi kılından şeritler halinde elde dokunmuş üç parçanın birleştirilmesinden elde edilmiştir. Dokuma yönlerinde püsküller bulunmaktadır. Kuşağı oluşturan tüm şeritler farklı iki renkte dokunduğundan kuşak çok renklidir. İkiye katlanarak ve bu katlanma yerinden de bir karış tekrar katlanarak sivri kenar sağ yana gelecek şekilde bele sarılarak giyilir.

Çarpana

Siyah, kırmızı ve beyaz tiftikten elde dokunmuş 2,5 cm eninde, genellikle 4-5 metre boyundadır. Tosya kuşağının üstüne bele dolayarak giyilir. Böylece kuşağın kalın görünmesi engellenir ve bel şekli ortaya çıkartılır.

Salta

Cepkenin yörede ki adı “salta” dır. Genellikle siyah kadifeden yapılır. Boyu bel hizasında olup kolları bilekten iki parmak kısadır. Kolların kısa olmasının nedeni alta giyilen üçeteğin kollarında işleme olması ve kol boyunun uzun olmasıdır. Saltalar genellikle aplike, renkli iplerden kordon tutturma ve kenarlara şerit geçirme ile süslenir. Gelinliğin en üste giyilen parçası olduğundan süsleme çok yoğun olarak beden her yerinde kullanılır.

Taç

Başa ilk takılan parçadır. İki yarım dairenin dikilmesinden oluşmuştur. Giyildiğinde görülmediği için herhangi bir kumaştan yapılabilir. Dikim yerinde farklı kumaşlardan rulo yapılarak sertlik ve şekil verilmiştir. Dikim yerlerinden çene altından geçecek şekilde iki dizi boncuk sarkıtılmıştır. Bu dizilerde bir boncuk bir karanfil vardır. Karanfil kullanılmasının nedeni ise hem farklı görünmesi hem de güzel kokmasıdır.

Çeki

Tacın üzerine takılır. Taçtaki kalınlığı desteklemek amaçlı kullanılır. Taçtaki kabarık kısım çekide de mevcut olup bu kısımlar üst üste getirilerek çeki başa bağlanır. Çeki genellikle 3-4 metre olmakta başa iki kere dolandıktan sonra enseden aşağı sarkıtılmaktadır. Eni ise başa takılan kısımlarda 13cm, sarkıtılan kısımlarda ise 7 cm dir. Genellikle kırmızı kumaştan yapılır.

Tenge

Çekin üzerine takılır. Ön kısmında tenge denilen sarı lira şeklinde metaller bulunmaktadır. Bu liralara çok sık dikilmiş olup alına zarar vermesin diye de alttan boncuklarla desteklenmiştir. Şakak kısımlarında yörede “susma” adı verilen boncuklardan örülmüş süsleme vardır. Sadece bu süslemeler görülmektedir, bu sebeple kullanılan kumaşa dikkat edilmemiştir.

Perşan

Tengenin üzerine takılır. Ön kısmında boncuklardan saçaklar oluşturulmuştur. Perşan kırmızı kumaş üzerine boncuklardan oluşan saçakların tutturulmasıyla oluşturulur. Boncuklar kırmızı, turuncu, yeşil, lacivert ve beyaz olmak üzere çok renkli kullanılmaktadır. Şakaklara gelen kısımda ayak denilen uzun boncuk dizileri bulunmaktadır. Yeni gelin perşanı sadece duvak

günü takabilir. Daha sonraki zamanlarda kınalarda duvaklarda kullanabilir. Perşanı bekâr kızlar kullanmazlar.

Yemeni

Beyaz renkte ve genellikle üzerinde taş baskı bulunan metrelik kumaşlardır. Kınada ve gelin almada tengenin üzerine, duvak günü ise perşanın üzerine bir kenarı katlanarak ve çeneden dolaştırılarak takılır. Arkada uzun bir beyaz görüntü sağlanır.

Al Yeşil

Yemeninin üzerine takılır. Genellikle saten veya şifon kumaştan yapılır. Dikdörtgen iki kumaşın bir uzun kenarının birbirine dikilmesinden oluşturulur. Bu dikilen kısım altına getirilir ve arkada “v” biçiminde görünecek şekilde gizlice iğnelenir

Duvak

Gelin baba evinden çıkarken gelinliğin üstüne başa giyilen ön kısmı kırmızı, arka kısmı yeşil olan bir örtüdür. Başa takılan kısmında altta fes bulunmakta, bu fesin üzerine al-yeşil kumaş geçirilir ve bu kumaşın fese gelen yerlerinin dış kısmı çeşitli pul, boncuk, düğme ile süslenmektedir. Ön kısımda yukarıya doğru sivri bir bölüm bulunur. Kumaşın ince kullanılmasının nedeni ise baştan dize kadar tüm vücudu kapattığı için görmenin engellenmemesini sağlamaktır. Sadece gelin evden çıkarılırken giyilir.

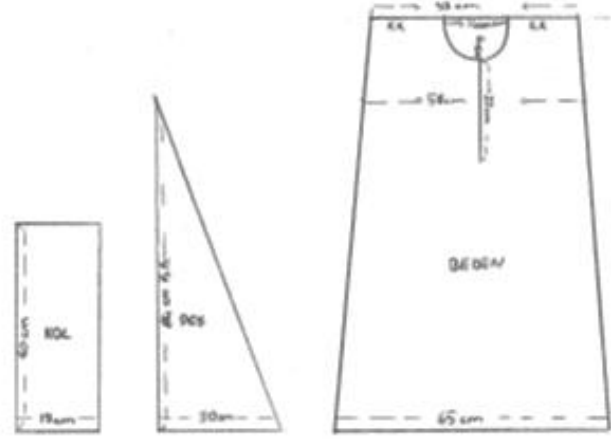
Çar

Genellikle evli bayanların kınada ve duvak günü gelinliklerini giydikleri günlerde dışarıda üzerlerine geçirdikleri siyah çarşaftır. Yöredeki adı “çar”dır. Siyah ince bir kumaştan yapılır. Bel kısmı lastikli başa gelen kısım ise göbeğe kadar açık olup içerden elle tutulmak suretiyle giyilir.

Bulgular ve Yorum

1. Kastamonu İli Geleneksel Kadın Giysi Örnekleri

Alan araştırmasında elde edilen bulgular sonucunda Kastamonu ili Tosya ilçesi Küçüksekiler köyünde bulunan geleneksel kadın giysilerinden tam takım bir gelinlik incelenerek fotoğraflanmıştır. Kadın giyim kültürüne ait örnekler şekil 1’de verilmektedir:

Şekil 1- Kastamonu İli Geleneksel Kadın Kıyafet Örnekleri**Al Göynek:****Fotoğraf No 1a. Al Göynek'in Ön Görünümü****Fotoğraf No 1b. Al Göynek'in Arka Görünümü****Fotoğraf No 1c. Al Göynek Detay Görünümü****Şekil. Al Göynek Çizimleri**

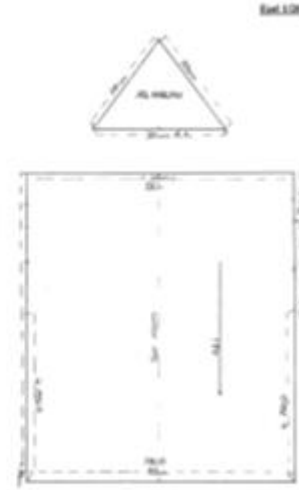
İncelenen örnek kırmızı pamuklu kumaştan dikilmiştir. Göynek te omuz dikişi bulunmamaktadır. Uzun bir kumaşın ikiye katlanması ve katlanan yerin orta noktasına yaka açıklığı verilmesi suretiyle göyneğin ön ve arka bedeni çıkarılmıştır. Önde yaka açıklığı bele kadar uzanmaktadır. Bu yaka açıklığı kumaşın kıvrılması ile temizlenmiştir. Yakanın boyun çevresine 1.5cmlik bir parça yerleştirilerek yaka formu sağlanmıştır. Yakada kapama özelliği bulunmamaktadır. Kolları dikdörtgen iki parçanın birleşmesinden oluşmuştur. Kol altı ve üstü dikişlidir. Kol altında ise 9x9 cm ebatlarında kuş kullanılmıştır. Bedende kuşun bitiminden 8cm sonra yan dikişlere boyu 85cm, etek ucu genişliği 65cm olan bir peş yerleştirilmiştir. Bu peşler etek ucunun bollaşmasını sağlamış. Peşin dikim yerlerine ve orta noktasına makine dikişi ile süsleme yapılmıştır. Göyneğin etek ucunda yeşil kumaştan 1cmlik biye kullanılarak, etek ucu ön beden hariç, renkli iplerle makinede 3'er cm lik üçgenler yapılarak süslenmiştir.

Göyneğin tamamı makine dikişi ile birleştirilmiştir. İşlemenin sadece peşler üzerinde olmasının nedeni de göyneğin bu kısımlarının görünecek olmasıdır.

Şalvar:



Fotoğraf No 2. Şalvar Görünümü



Şekil 2. Şalvarın Çizimi

İncelenen örnekte desenli kalın basma kumaş kullanılmıştır. Kumaşlar dikdörtgen şekilde kesilmiş ve ağ oluşturmak için belden aşağıya 12 cm inildikten sonra ağa kare bir parça yerleştirilerek dikilmiştir. Bu parça dikildikten sonra önden ve arkadan bakıldığında üçgen şeklinde görünmektedir. Böylece ağ kısmı bollaşmış ve rahatlamıştır. Beli ve bileği lastiklidir. Lastik takmak için lastiğin genişliğine göre kumaşın kendisinden geriye doğru kıvrılarak oluklar oluşturulmuştur. Boyu diz ile bilek arasındadır. Bilinen şalvarlardan tek farkı boyunun kısa olmasıdır.

Delme:



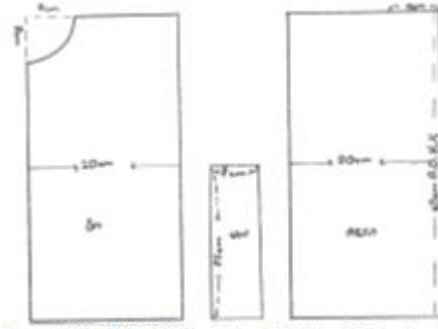
Fotoğraf No 3a. Delmenin Ön Görünümü



Fotoğraf No 3b. Delmenin Arka Görünümü



Fotoğraf No 3a. Delmenin Detay Görünümü



Şekil 3. Delmenin Kalıp Çizimleri

İncelenen örnekte ön beden pembe şifon kumaştan, arka beden ve yarlarda desenli basma kumaşlar kullanılmıştır. Kol evini oluşturmak için yarlarda kullanılan basma kumaş arka bedende kullanılan basma kumaş ile uyumlu olup yan dikişlere 8cm eninde 28cm uzunluğunda dikdörtgen parça olarak yerleştirilmiştir. Kol evi kare biçimlidir. Yaka düşüklüğü 8cmdir. Arka beden tek, ön iki parçadan oluşmaktadır. Önde çıtıt ile 1cmlik kapama bulunmaktadır. Ön bedenle arka beden arasında kumaş kalınlık farkı olmasın diye ön bedene şifon kumaşın altına yün kumaş kullanılmıştır. Kapamadan sonra hem sağ bedende hem sol bedende 3er cm ara ile yapılmış 0,5cmlik pililer mevcuttur. Bu pililerin üzerine yatay olarak renkli makine dikişi ile süsleme yapılmıştır. Delmenin içi elde makine dikişi ile dikilmiş amerikan Kumaş ile astarlanmıştır.

Üç Etek



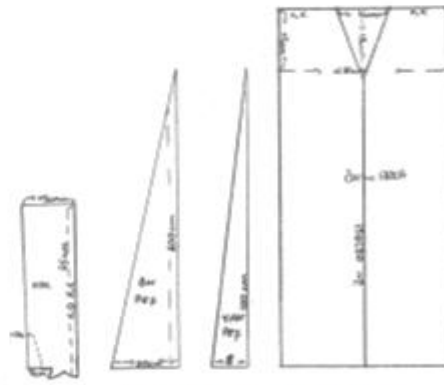
Fotoğraf No 4a. Üç Eteğin Ön Görünümü



Fotoğraf No 4b. Üç Eteğin Arka Görünümü



Fotoğraf No 4c. Üç Eteğin Kol Ucu



Şekil 4. Üç Eteğin Çizimi

İncelenen örnek kutnu kumaşından dikilmiştir. Omuz dikişi bulunmamaktadır. Bedenler kumaşı ikiye katlayarak, orta noktasına yaka açıklığı verilmesi ve ön beden olacak kısmın boydan boya kesilmesiyle oluşturulmuştur. Böylece arka beden tek ön beden iki parçadan meydana gelmektedir. Ön bedende yaka açıklığı 34cm'dir. Ön ortasında bu açıklıktan itibaren 100cm boyunda etek ucunda 22cm genişliğinde bir üçgen peş yerleştirilerek ön etekler genişletilmiştir. Yan dikişlerde de 100cm boyunda etek ucunda 8cm genişliğinde ön ve arka bedende ayrı ayrı olmak suretiyle peşler kullanılmıştır. Yanlarda yırtmaç bulunmaktadır. Kol evi kare olup kol altında 9x9cm'lik kuş kullanılmıştır. Kol dikdörtgen bir kumaştan kol ağzında kılçık motifi kesimi yapılarak ve dikişte yırtmaç oluşturularak hazırlanmıştır. Yırtmaç arka kolda olup boyu 10cm, başlangıç noktasında 2cm, bitim yerinde ise 5cm derinliğindedir. Bu yırtmaç ön kolda bulunmamasına karşın kordon tutturma ile aynı görüntü elde edilmiştir. Kol ağzına ve yaka çevresine harç ve kordon işi ile mor süsleme yapılmıştır. Yakanın boynu saran kısmında 1,5cm'lik bir yaka çalışılmıştır. Yaka açıklığının göğüs altında kalan kısmında 11 adet elde örülmüş sıra düğme ile kapama sağlanmıştır. Harçlar çırpma dikişi ile kordonlarsa düz tutturulmuştur. Entarinin iç kısmı amerikan kumaş ile tulumlama tekniği ile yapılmış, sadece kol ucunda yırtmaçtan kol ağzına kadar olan kısımda kırmızı desenli basma kumaş kullanılmıştır.

Salta :



Fotograf No 5a. Saltanın Ön Görünümü



Fotograf No 5b. Saltanın Arka Görünümü



Fotograf No 5c. Saltanın Detay Görünümü



Şekil 5: Saltanın Çizimi

İncelenen örnek siyah kadife kumaştan dikilmiştir. Model bele kadar olup arka beden ön bedenden 3cm uzundur. Omuz dikişi mevcut olup arka beden tek parçadan ön beden iki

parçadan oluşmuştur. Önde kapama özelliği bulunmamaktadır. Kolları ise dikdörtgen yapıda olup kol altında 9x9cm ebatlarında kuş bulunmaktadır. Yakanın boynu saran kısmında 2cmlik hakim yaka çalışılmıştır. Arka beden ve ön beden su damlası şeklinde kordon tutturma tekniği ile süslenmiş, kollarında ve omuzlarda sadece desenin su kısmı kullanılarak, saltanın tüm kenarlarına harç geçirilmiştir. Desenlerin ortalarında pullar bulunmakta, dikkatli bakıldığında da pulların altında renkli kağıtlar tan aplike olduğu görülmektedir. Saltanın içi kırmızı ince pamuklu bir kumaşla kaplanarak astarlanmıştır. Süslemelerde dahil olmak üzere her yerinde makine dikişi kullanılmıştır.

Tosya Kuşağı:



İncelenen örnek keçi kılından eğrilmiş renkli iplerle dokunmuştur. 43 cm eninde 106 cm boyunda üç şeridin makine dikişi ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Sarı siyah parça dokunurken bir köşesinde boncuklarla küçük bir motif oluşturulmuştur. Dokuma yönlerinde iki boy püskül bulunmaktadır. Bu püsküller 23cm ve 18,5cm boylarındadır.

Fotoğraf No 6. Tosya Kuşağı

Çarpana: İncelenen örnek siyah, kırmızı ve krem renkli tiftik iplerden dokunmuştur. Çarpananın boyu 4,5 metre eni ise 2,5cmdir. İki ucunda da kendi iplerinden bükülmüş püsküller bulunmaktadır. Her iki ucunda da farklı renkte bir püskül ve bu püsküllerde de düğümü sağlamlaştırmak için büyük boy boncuk bulunmaktadır.



Fotoğraf No 7. Çarpana

Taç:



İncelenen örnek renkli basma kumaştan dikilmiştir. Taç birbirlerinden farklı boyutlarda iki yarım dairenin birbirine dikilmesi ile oluşturulmuştur. Birleştirme işleminden sonra dikişin olduğu kısma kumaşlardan fitil yapılarak tekrar dikilmiş ve böylece orta noktası kabartılmıştır. Tacın arkaya gelen kısmı önden 3cm kısadır. Dairelerin birleşme noktasından çene altından geçecek şekilde iki adet karanfil ve boncuk dizisi konulmuştur. Bu dizilerin boyu birbirinden farklıdır ve bir karanfil bir boncuk şeklindedir. Fitilin yerleştirilmesinde el dikişi kullanılmış, diğer yerlerde ise makine dikişi kullanılmıştır.

Fotoğraf No 8. Taç

Çeki: İncelenen örnek kırmızı kumaştan dikilmiştir. Boyu 320cm olup, sadece başa gelecek kısım 13cm genişliğindedir. Başa gelecek kısmın dışında kalan yerler 7cm genişliğindedir. Başa gelen kısım orta noktası olup bir kenarında taçtaki gibi kumaştan fitil kullanılarak sert ve kabarık bir görüntü sağlanmıştır. Elde dikilmiş olup, yün iplik kullanılmıştır



Fotoğraf No 9. Çeki

Tenge:

İncelenen örnek siyah bir kumaşın bir kenarına tenge denilen liralardan dikilmesi ile oluşturulmuştur. Tengeler birbirlerinin orta noktasına gelecek şekilde üst üste dikilerek dikildiği kısmın sert ve kabarık olmasını sağlamıştır. Tengeler alını kaplayacak kadar dikildikten sonra her iki yanına susma adı verilen boncuklardan örülmüş süsler takılır.

Fotoğraf No 10. Tenge

Tengenin alın bölgesine zarar vermemesi için başka bir kumaşa hafif sarkıtılarak dikilmiş boncuklardan oluşan bir parça tam tengelerin altına gelecek şekilde yerleştirilerek elde dikilir. Boncukların bulunduğu parçalar dışında her yeri makinede dikilmiştir.

Perşan: İncelenen örnekte alını örtecek şekilde boncuklardan saçaklar oluşturulmuş ve bu saçaklar dikdörtgen bir kumaşın kenarına tutturulmuştur. Boncuk dizilerinin uçlarında metal pullar bulunmaktadır. Belli aralıklarla boncuk dizilerinin arasına üçü tek boncuktan geçirilmiş farklı renkte diziler yerleştirilmiştir. Alın kısmının bitiminde ayak adı verilen boyları birbirinden farklı ve göğse kadar inen üç adet boncuk dizisi bulunmaktadır. Elde dikilerek oluşturulmuştur.

**Yemeni:****Fotoğraf No 11. Perşan**

İncelenen örnek iki yemeniden oluşmaktadır. Bu yemeniler metrelik dokunarak desen ile büyüklükleri belirlenir. Yemeniler ince dokunmuş kumaşlar olup taş baskı yöntemi kenarları süslenmiştir.

Fotoğraf No 12. Yemeni

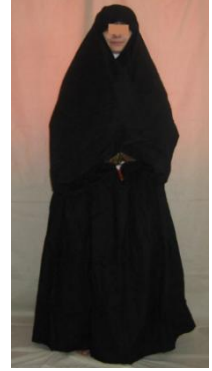
Al yeşil: İncelenen örnek pembe ve yeşil saten kumaşların üst üste konularak ve orta noktasından başa gelecek kısmının tutturulması ile oluşturulmuştur. Genellikle kırmızı ve yeşilden yapılmasına karşın incelenen parçada pembe kullanılmıştır. Başa yerleştirildikten sonra arka da “v” şeklinde görüntü oluşması için alttan gizli bir şekilde iğne tutturulur.

**Fotoğraf No 13. Al Yeşilin Katlanmış Görünümü****Duvak:**

İncelenen örnek başa takılan kısmında altta fes bulunmakta, bu fesin üzerine al-yeşil kumaş geçirilerek ve bu kumaşın fese gelen yerlerinin dış kısmı çeşitli pul, boncuk, düğme ile süslenerek oluşturulmuştur. Ön kısımda yukarıya doğru sivri bir bölüm bulunur. Boyu genellikle dizlere kadar uzanmaktadır.

Fotoğraf No 14. Duvak

Çar: İncelenen örnek siyah iki dikdörtgen kumaşın birleştirilmesinden elde edilmiştir. Bu parçalardan üste gelenin eni 120cm boyu ise 98cm, alta gelen parça ise eni 120cm boyu 82cmdir. Üst parçanın daha uzun olmasının nedeni ise alın kısmından bağlanmasıdır. İki parça enlerinden birbirine dikilir ve bu dikim esnasında lastik takmak için oluk oluşturulur. Üst parçanın başa gelecek kısmında orta nokta belirlenerek orta noktanın her iki yanına 18cm bağlar yerleştirilir. Çarın tamamında makine dikişi kullanılmıştır.

**Fotoğraf No 15. Çar****Şekil 2. Gelinliğin Giyim Aşamaları****Fotoğraf No 16. Al Göynek Giyimi****Fotoğraf No 17. Üç Eteğin Giyimi**



Fotoğraf No 18. Tosya Kuşağı Giyimi



Fotoğraf No 19. Çarpana Giyimi



Fotoğraf No 20. Salta Ön ve Arka Giyim Görünüş



Fotoğraf No 21. Tenge ve Taç Giyimi Fotoğraf No 22. Perşanın Giyimi



Fotoğraf No 23.Yemeni Giyimi Fotoğraf No 24. Al yeşilin Giyimi



Fotoğraf No 25. Yemenin Giyimi Fotoğraf No 26. Al Yeşilin Giyimi



Fotoğraf No 27. Çar On Arka Giyim Görünümü

Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında incelenen kıyafetlerde Kastamonu ili kadın giyiminde günümüze kadar korunabilen ve kültürel mirası yansıtan geleneksel kıyafetler içerisinde incelediğimiz gelinliğin parçalarında; kutnu kumaş, amerikan bezi, terikoton, saten, kadife ve pamuklu basma kumaş kullanılmıştır.

Giysilerde makine dikişi kullanılarak, sadece üç etekdeki süslemeler el dikişi ile yapılmıştır. Bunun dışında kalan kordon ve şerit tutturmalar makine dikişi kullanılmıştır. Renkli ipliklerle geometrik desenler oluşturarak süsleme yapılmış. Üç etek ve salta kordon tutturma tekniği ile süslenmiştir. Süslemelerde hazır harç, kordon, renkli dikiş ipliği, pul, boncuk ve karanfil kullanılmıştır.

Sistemli bir kalıp tekniği kullanılmamış kumaşlara genellikle katlanarak şekil verilmiştir. Omuz dikişi kullanılmamıştır. Buda kumaşların boyuna katlanıldığı ve yakalarının oyularak yapıldığını göstermektedir. Kumaşın eninin yetmediği ve hareketli kısımlar denk gelen yerlerde ise peşler kullanılmıştır. Omuz dikişleri ve kollar kare çalışılmıştır.

Bu araştırma ile kültürel mirasımız olan geleneksel kıyafetlerin saklanabildiği ancak gelenek göreneklerin unutulmaya yüz tuttuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tarihimizin kültürel zenginliğini yansıtan geleneksel kıyafetlerimizi yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak için kalıp, model, çizimler ve süsleme tekniklerini saptayarak kullanmamız gerekmektedir. Zamana meydan okuyan bu zenginlikleri, en iyi şekilde korumak hak ettiği değeri vermek bize düşmektedir.

Bu sonuçlar ışığında şunlar önerilebilir:

1. Geçmişten miras kalan geleneksel giysilerin orijinallerinin saklanması ve korunmasıyla ilgili halkı bilinçlendirecek çalışmalar yapılabilir.
2. Müzelerdeki geleneksel giysiler ile ilgili daha kapsamlı bir araştırma yapılarak bu giysilerin kumaşları, süslemeleri, kullandıkları yerler ve zamanlar, ayrıca renklerin, desenlerin varsa içerdikleri anlamları tespit edilip envanter bilgileri zenginleştirilebilir.
3. Geleneksel giysilerin kumaş yapıları renkleri ve desenlerinden yola çıkılarak farklı tekstiller üretilebilir ve bu tekstillerden gerek özel gün ve gerekse günlük, spor giysi tasarımları yapılabilir.
4. Yapılan model tasarımlarının giyim sektöründe üretiminin gerçekleşmesi sağlanabilir.

KAYNAKLAR

Çeliköz M., Özus E., Erden F., (2011).“Nevşehir Yöresi Geleneksel Kıyafetlerinden Günümüze Yansımalar,” 199-222, Nevşehir, I.Uluslararası Nevşehir Tarih Ve Kültür Sempozyumu Bildirileri, 16-19 Kasım

Erden Ş., (2003). “Kastamonu İlinde Geleneksel Kadın Erkek Kıyafetleri”563-574,Ankara, II Kastamonu Kültür Sempozyumu 18-20 Eylül

Kayıkçı G.,D.,(2003) “Kastamonu Halk Kültürü Ortamında Kadın Giysilerinin Tanıtımı Ve Gelin Giysisinin Modernizasyonu” 371-378, Ankara, II Kastamonu Kültür Sempozyumu 18-20 Eylül

Kişioğlu S., Çakar Erenler G., Bayraktar F., (2003)“Bölgesel Giyim Tarzlarının koleksiyon Tasarımı Temalarındaki Rolü” 435-443, Ankara, II Kastamonu Kültür Sempozyumu 18-20 Eylül

Kocaoğlu S., Özus E.E., (2012). “Kastamonu/Tosya Küçüksekiler Köyü Düğün Gelenekleri ve Gelinliği”, Konya, S.Ü. M.E.F. Yayınlanmamış Lisans Tezi,

Özus E., Erden F., Tufan M., (2014). “Malatya Yöresi Geleneksel Kadın Kıyafetlerden Günümüze Yansımalar” 650-664-International Journal of Science Culture and Sport http://www.iscsjournal.com/Makaleler/1839971555_si_1_37 Temmuz

Zengingönül N., Çivitci Ş., Ağaç S.,(2003).”Kastamonu ili Nasrullah Camii Kalemîşi Süslemelerinin Giyim Tasarımında Kullanılmasına ilişkin Bir Çalışma”409-419, Ankara II Kastamonu Kültür Sempozyumu 18-20 Eylül

Zengingönül N., Baysal M.,(2003). “Kastamonu Yerel Dokumaları Ve geleneksel Süslemelerin Çağdaş Giysi Tasarımına Yansımaları”465-476, Ankara, II Kastamonu Kültür Sempozyumu 18-20 Eylül

Kaynak Kişi: Emine Kocaoğlu